

ALBANIAN CHALLENGE – JAK JSME STAVĚLI MOSTY, NEJENOM TY Z OCELE

Robert Dobra

Článek pojednává očima účastníka a spoluvůdce projektu o aktivitách, významu a fungování mezinárodní dobrovolnické iniciativy Albanian Challenge, která má své jádro v České republice a klade si za cíl rozvoj základní turistické infrastruktury v odlehlých oblastech hor severní Albánie. Projekt během prvního roku existence s ohledem na své plány dosáhl takřka sto procentního úspěchu a vytvořil tak plodný základ pro své další aktivity v nadcházejících letech.

Projekt Albanian Challenge, jehož úspěšný první ročník se konal tento rok, je dobrovolnická iniciativa, která si klade za cíl umožnit rozvoj turismu v zapomenutých koutech severoalbánských hor (Bjeshkët e Nëmuna – Prokletije, jinak také Albánské Alpy), primárně v oblasti okolo vesnice Curraj i Epërm v regionu Tropojë. Na podzim minulého roku, kdy se projekt zrodil a já se k němu coby student balkanistiky připojil, zdaleka nebylo jasné, do jaké míry bude možné jeho (v kontextu věci neskromné) plány naplnit. Jeho otec a stálý hlavní vedoucí Jan „Challenger“ Balák (který sever Albánie té doby již několikrát navštívil a prozkoumával), teprve začínal dávat dohromady skupinu dobrovolníků, kteří by byli schopni myšlenku převést do reality. Projekt si kladl za cíl postavit ve vesnici most, malou elektrárnu, zastavit rapidní vyliďňování této oblasti, vyznačit pro turisty desítky kilometrů horských tras, opravit kostel (jeden z mála katolických, které v Albánii nebyly za krutého komunistického režimu srovnány se zemí) a to vše „jen tak“, bez financování z veřejných fondů, podpory státu nebo velkých soukromých investorů. V Albánii – zemi, která se teprve pozvolna (a nutno dodat, právem) vyprošťuje ze zajetí nechvalné pověsti, která ji v našich končinách prová-

zela. Není těžké uvěřit, že k našim plánům nemalé množství lidí přistupovalo značně skepticky.

Bariéry ale existují hlavně proto, aby byly překonány – to je přístup, bez kterého by realizace tohoto projektu nikdy nebyla možná. Klíčovou úlohu hrály Balákovy přednášky pořádané s cílem získat dobrovolníky, kteří chtějí přijet a zapojit se, i veškerá jeho další energie a čas, které do rozvoje projektu investoval (a stále investuje). Aktivity jsme propagovali na sociálních sítích, přípravou mostu jsme získali pozornost některých médií, úspěšně jsme dokončili crowdfundingovou kampaň pro financování značení turistických stezek a bylo tedy zároveň čím dál tím jasnější, že naše snaha není marná. Ozývali se nám lidé z nejrůznějších kruhů – ti, kteří chtěli přijet, i ti, kteří měli chuť a vůli nám pomoci zde v ČR. Množství těch, kteří se s jistotou rozhodli jet, stále narůstalo a na zahradě rodinného domku v jedné vsi nedaleko Brna tým postavil 15metrový most modulární konstrukce, který byl navržen pro složitou přepravu, s níž bylo na cestě do cílové vesnice třeba počítat. Nakonec byl postaven na trase mezi vesnicí Thethi a vodopády v Grunas. Jiné týmy, plné studentů i odborníků různých specializací (většinou českých občanů), vznikly také pro ostatní pláno-

vané aktivity. V Albánii jsme s několika currajskými obyvateli osobně domluvili vše, co bylo třeba, a ze snu s nejasnými obrysy se (k úžasu mnohých) začala stávat realita.

Jedno z nejizolovanějších obydlených míst v Evropě je vesnice Curraj i Epërm, ta byla centrem našich aktivit a naplnila i předčila romantická a divoká očekávání většiny z nás. Uvítalo nás členité údolí plné typických kamenných domů s šindelovými střechami, obklopené dvoutisícovými vrcholy, většinou beze jmen. V centru vesnice se nachází již zmíněný kostel, který přežil i ty nejkrušnější časy, škola postavená direktivou režimu naschvál na místě bývalého hřbitova a zborcená kulla (tedy věž krevní msty), která dlouho sloužila tam, kam vliv státu nedosahoval. Curraj i Epërm je místo, které sice leží pouhých několik kilometrů vzdušnou čarou od Thethu nebo Valbony (tedy dnes velmi turisticky vytižených a známých lokalit), přesto dosud zůstávalo stranou všeho dění.

Samota opuštěných domů, plných odkazů na své vystěhovalé obyvatele, zručně vyrobeného vyřezávaného nábytku, a jejich okouzující (a nyní zanedbaná) krása se úzce pojí s osudem vesnice samotné. Po pádu komunistického režimu se vlivem těžkých životních podmínek začala vylidňovat. Kdysi se mohla pyšnit 1 000–1 500 obyvateli, dnes je přes zimu domovem pouhým dvěma že-

Centrum vesnice s kostelem a horskou řekou, foto: Jana Velanová

nám, z nichž jedna zůstává proto, aby mohla dožít v místě, kde se narodila. Na léto se vrací pouze několik rodin: mají zde svá stáda, která na zimu vždy svedou zpět do podhůří, udržují své úly, pěstují kukuřici na svých polích – to vše stále bez mechanizace, hnojiv, elektřiny. Vesnice v minulosti měla svou vlastní elektrárnu, ale ta přestala být udržována a pak podlehla špatnému technickému stavu.

Přežít a žít v Curraji není snadné a velké množství jeho obyvatel se (tak jako i jinde na albánském venkově) přestěhovala do větších sídel a měst, kde jsou možnosti obživy výrazně větší.

Místní obyvatelé nám byli ochotnou oporou, ačkoliv jsme stále místy naráželi na určité limity. Projekt značná část z nich právem vnímá jako příležitost pro lepší život. Mnozí z nich své majetky ve vesnici buďto sotva udržují, aby se nezbortily, nebo je jen navštěvují a využívají jako letní sídlo. Albánská společnost si (troufám si tvrdit, že do velké míry pochopitelně) stále kompenzuje to, co jí tvrdá komunistická diktatura vzala nebo ani nikdy nedala – právo na opravdové soukromí, možnost věnovat se vlastnímu životu a rozvoji. Stále je tak patrná nechuť k angažmá ve věcech týkajících se společného prostoru. Proto jsou projekty jako ten náš velmi vzácné a téměř vždy jsou realizovány nějakým zahraničním subjektem. Pro příklady není třeba chodit daleko – v severní Albánii se v minulosti podobným způsobem angažovala a stále angažuje např. německá rozvojová agentura, která s podporou státu vytvořila projekt na propojení stezek horských oblastí na trojmezí Albánie, Kosova a Černé hory a v rámci něj také značila turistické trasy. Je však na pováženo, že tato iniciativa fakticky vzato stojí na zprostředkovávání výletů pomocí konkrétních průvodců a nikde není volně dostupná mapa těchto tras. Přitom v současnosti běžně prodávané mapové podklady turistovi nenapoví o moc více než to, že se nachází kdesi v horském terénu.

Albanian Challenge jde jinou cestou. Síť turistických stezek, která byla rámci projektu vyznačena, je bezprecedentně nejširší sítí svého druhu v okolí a díky použitému českému modelu značení je zároveň i velmi přívětivá, nejenom pro českého turistu. Veškeré námi zmapované podklady (včetně výškových profilů a popisů tras) jsou volně k dispozici na internetu¹ a každý tak má možnost se do hor vydat na vlastní pěst s kvalitní orientační pomůckou v ruce. Své plody a výhody přináší z hlediska realizace našich plánů i naprostá nezávislost na financování z grantů, veřejných nebo vládních peněz. Případné komplikace je tak možné řešit operativně – byť samozřejmě vždy v souladu s místními zákony, zvyklostmi a s nezanedbatelnou mírou respektu vůči místním obyvatelům.

Projekt se samozřejmě snaží neopomenout ani základní osvětu týkající se pohybu v horách. Mnozí turisté si plně neuvědomují, že místní hory jsou

¹ <<http://albanianchallenge.org/maps/>>

Výhled na stezce do vesnice vedoucí od Kománské přehrady, foto: Jana Velanová

stále dost divoké a mnohdy nesrovnatelné s přírodou, kterou znají z našich končin. Nezodpovědnost je častou příčinou vzniku situací, které mohou turisty dovést až k ohrožení vlastního zdraví, a přitom je velmi snadné se takovým nepříjemnostem vyhnout vhodnou přípravou a dodržováním základních pravidel pro pohyb v tomto terénu. Po celou dobu trvání Albánské výzvy došlo pouze ke dvěma podobným komplikacím, ale obě dopadly šťastně. V jednom případě se jednalo o ztraceného značkaře, v tom druhém pak o skupinu, která přišla až asi 2 týdny po našem odjezdu a podcenila své síly. Oba případy však ukázaly ohromnou a opravdu úctyhodnou míru součinnosti, kterou jsou ochotni kdykoliv vyvinout jak místní obyvatelé, tak i státní orgány. Albánie v tuto chvíli nemá oficiální horskou službu a v následujících letech ji jistojistě čeká nutné zřízení takového subjektu, obzvláště pak s ohledem na stále rostoucí popularitu a návštěvnost albánských hor. Předzvěstí existence takového oficiálního sboru je projekt vytvoření poloprofesionální záchranné jednotky, která vznikla v září tohoto roku, je financována z Mezinárodního visegrádského fondu a má sídlo ve vesnici Valbona.

Příchod turistů do Curraje a jeho napojení na okolí pro místní obyvatele otevírá nové možnosti obživy, a to pak samozřejmě také znamená, že vesnice může být živějším místem, obyvatelé se zde budou zdržovat delší dobu v roce a bude jich

více. Již toto léto vzniklo první pohostinství, kde se přichozí turisté mohou ubytovat, stejně tak se místním otevírá možnost nabízet přichozím i vypěstované plodiny, mléčné výrobky, domácí pálenku (rakiji) a další vlastní produkty. To vše ale automaticky neznamená, že se z Curraje stane další letovisko, které bude postupně podléhat úskalím masového turismu, jako se tomu v nyní děje například ve vyhlášeném Thethu nebo Valboně. Samotné Curraj i Epërm se rozkládá ve velmi členitém terénu, nevede sem silnice pro automobily, elektrická síť, není zde telefonní signál. Nejkratší cesta do vesnice trvá asi 4–6 hodin, a jediné, co ulehčuje transport těžšího materiálu, jsou koně a muly. Dá se tak soudit, že vesnice může projít jiným vývojem, než jak tomu bylo v případě jejich známějších sourozenců. Dokud se výše zmíněné podmínky nezmění (a s ohledem na růst turistického významu Albánie je otázka opravdu spíše „kdy“ se tak stane), bude lákadlem pro aktivní turisty, kteří milují přírodu a hory, hledají autentická místa (nikoliv ta příliš zcivilizovaná) a jsou ochotni pro své zážitky obětovat energii. Pokud se Curraj i Epërm jako lokalita dokáže takto etablovat, není úplně od věci se domnívat, že bude na dobré cestě k tomu udržet si svůj ráz více než jiné podobné lokality v severoalbánských horách.

Do vesnice první část naší výpravy dorazila 10. srpna a poslední členové ji opustili 31. stejného měsíce. Sto deset účastníků během tří týdnů ve

Fotbalové utkání Česko–Albánie, foto: Honza Čermák

třech turnusech intenzivně pracovalo a nakonec i zvládlo dokončit a naplnit naprostou většinu plánů a příslibů, které tvořily tento projekt – pomocí asi 110 km stezek byla vesnice propojena s okolím, byla navržena důstojnost jejímu kostelu, ve spolupráci s naším nejbližším spolupracovníkem z řad místních obyvatel byla vytvořena turistická základna s kempem a základním zázemím včetně vlastního systému zásobování, odpadového hospodářství a s důrazem na využití maxima místních zdrojů, které jsou k dispozici.

Veškeré aktivity se také staly zdrojem cenných zkušeností pro drtivou většinu účastníků projektu, hlavně studentů různých oborů a zaměření. Obzvláště pak musím vyzdvihnout hodnotu účasti v takovém projektu pro obor studia, kterému se sám věnuji. Přinesla mi a dále přináší cenné praktické zkušenosti týkající se styku s živým jazykem albánského severu i možnost setkat se s lidmi, které bych během běžných studijních pobytů nejspíše nepotkal. Díky tomu jsem získal i lepší vhled do mentality a každodenní reality života místních obyvatel, se kterými jsme byli v bezprostředním kontaktu. Nezanedbatelný je fakt, že mi projekt umožňuje využívat předtím získané dovednosti a vědomosti a dále je rozšiřovat přímo v prostředí, kterého se týkají. Takovou praktickou zkušenost považuji za neocenitelnou.

Turistická základna Albanian Challenge v Curraji, bude sloužit i v příštích letech – úspěch projektu totiž dal vzniknout plánům na jeho pokračování. Každoročně tak v Curraji i Epërm vznikne na dva měsíce v létě mezinárodní komunita, která bude otevřená lidem všech národností a přesvědčení a bude zaštitěna naším zázemím ve spolupráci s místními obyvateli. Pokračovat budou jak rozvojové projekty na dobrovolnické bázi (např. stavba mostu přímo ve vesnici, oprava dalších památek nebo údržba a rozšíření stezek), tak i další program, který bude výrazně širší a zaměřený nejenom obecně, ale i s přímým důrazem na Albánii, její kulturu, jazyk a specifika oblasti, kde se vesnice nachází. To vše s maximální snahou zachovat charakter této lokality a odhalit pro širší (ale stále ne příliš široké) publikum dlouho skryté krásy tohoto okouzujícího místa v nitru severoalbánských hor. ■

Robert Dobra (1989) je studentem balkanistiky na Katedře jihoslovanských a balkanistických studií FF UK v Praze se specializací na albánský areál a jazyk. Zároveň je součástí mezinárodního projektu Albanian Challenge, v němž se angažuje jako spolutvůrce, překladatel a grafik.

robert.dobra@albanianchallenge.org